

פרק האשה רבה

מתניתין

א. עד אחד אינו נאמן מעיקר הדין להעיד על אשה שמת בעלה, כדי להתירה להנשא, אלא שני עדים בלבד, כי "אין דבר שבערוה פחות משני עדים".

ב. אך הקילו חכמים, משום תקנת העגונות, להאמין לעד אחד המעיד על מיתת הבעל.

והיתה אפשרות לחכמים להקל בכך, (1) על אף שמן התורה צריך עדות של שני עדים כדי להתיר אשת איש להנשא לאדם אחר –

כי "מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה [אם יחזור הבעל], הקלת עליה בתחילתה" [בהיתר נישואיה, על סמך עדותו של עד אחד שמעיד על מיתת בעלה].

והיינו, שסמכו חכמים על החומרות הרבות שהטילו על האשה הנישאת על פי עד אחד ואחר כך התברר שבעלה חי, וכפי שמבואר

להלן במשנתנו, שתינשא האשה על פי העד רק אם תדייק בעצמה, ותבדוק בדיקות רבות כדי לאמת את עדות העד האחד, שאכן מת בעלה. (2)

האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו, בא עד אחד, (3) ואמרו לה: מת בעליך! שהעיד עד אחד על מיתת בעלה, והתירוה בית דין לינשא על פיו.

וניסת, והלכה ונישאה לאדם אחר על סמך עדותו –

ואחר כך בא בעלה, והתברר שנישאת לבעל אחר בשעה שהיתה אשת איש –

החמירו עליה חכמים, היות ומתברר עתה שלא בדקה היטב תחילה אם אכן מת בעלה לפני שנישאה – והטילו עליה את החומרות הבאות: (4)

א. **תנא מזה ומזה, משני בעליה!**

3. ואע"ג שאמר התנא "ואמרו לה", בלשון רבים, כבר נתבאר בגמרא כריתות יא ב, שכן דרך התנא לשנות "אמרו לו" אפילו כשהוא מדבר באדם אחד. נמוקי יוסף. ובתוספות יום טוב כתב, שקא משמע לן אפילו אם היתה האמירה על ידי "רבים" דהיינו עד מפי עד, יכולה היא להנשא [וראה ביאור דבריו בתוספות רעק"א].

4. עיקר החומרות שהטילו חכמים היו על מי שנישאת על פי עד אחד, אלא שלדעת התנא קמא במשנתנו, כיון שתיקנו בנישאת על פי עד אחד להחמיר בה את כל החומרות, החמירו אף

1. לקמן בהערות, תבאר שיטת החזון איש, שיש לחכמים כח מן התורה לסמוך על עדות עד אחד, במקום שהם רואים שאפשר לסמוך על הבירור של האשה יחד עם עדות העד, שאז לא צריך להגיע לעדות שני עדים, היות ומתברר הדבר בלעדיהם. ובמקום שהדבר מבורר – אין צורך בעדות! אלא שהתורה מסרה לחכמים את הסמכות להכריע היכן מבורר הדבר עד שאין צורך להגיע לעדות.

2. הקדמה זו נכתבה על פי מסקנת הגמרא בביאור משנתנו.